

ovlašćen da prekorači pravo da bi omogućio primenu prava. On se nalazi izvan ustava i raspolaže silom čija upotreba nije vezana ustavnim procedurama. U takvoj situaciji, smatrao je Đinđić, komesarskom diktatoru ustav nije neophodan kako bi sprovodio svoju samovolju. Naprotiv, ustav je tu kao druga forma partijskog programa, kao nastavljanje partijskog programa drugim sredstvima. On je tu pre svega da obavezuje „vanpartijce“, da odredi granice njihovog institucionalnog i društvenog delovanja.

Ako iz ovog ugla posmatramo stvari, jasno je zašto se nad Srbiju sada ponovo nadvila pretnja oktroisanog ustava. Proces evropskih integracija je tu samo dobar povod za sprovođenje stvarne namere. Ovakav akt je jasno usmeren na sve one koji se još uvek nalaze van dometa narastajućeg jednopartizma. Najisturenija meta je pravosuđe koje mora razbiti višegodišnje iluzije da će postati samostalna i nezavisna treća grana vlasti. Posredna meta smo i mi građani koji, 30 godina kasnije, i dalje živimo u raljama komesarske diktature, ali i dalje verujemo da možemo bolje od toga.

U ovoj situaciji imamo dve dobre vesti – ustav nam još uvek nije oktroisan i tako nešto i dalje mogu, zajedno sa građanima, sprečiti predstavnici međunarodne zajednice – pre svega Venecijanske komisije i Evropske unije. Do tada, naš zadatak je da objašnjavamo svima koje poznajemo o čemu se zapravo ovde radi. Druga dobra vest je da oktroisani ustavi traju taman toliko koliko i vladari koji su ih nametnuli – oni nemaju utemeljenje u zajednici, u njenim vrednostima i stvarnim potrebama. Zbog toga ćemo, čak i ako ne uspemo da se odupremo, u skorijoj budućnosti sigurno ponovo razgovarati o tome kakav ustav stvarno želimo za sve nas.

Dalje ruke od Ustava

Navodno traje javna debata o promeni Ustava. Kažem navodno, jer se zapravo ne zna ko i sa kime razgovara, niti kako i o čemu se uopšte razgovara. To vrlo liči na proceduru i tobožnju javnu debatu koja je prethodila donošenju tri nova zakona o obrazovanju. Bila su formirana tela da pripreme te zakone, ali su se ona raspala. Iz njih su izašli predstavnici prosvetnih radnika, a u njima ostali predstavnici vlasti. Predstavnici struke objasnili su da se njihovi argumenti ne slušaju a predlozi ne usvajaju, baš kao što se događalo i u orkestriranoj javnoj debati o nacrtima tih zakona. Na kraju smo dobili zakone koji ništa ne valjaju, a koje su prosvetni radnici prvi put videli u konačnom obliku tek kada su oni stigli u parlament – i zaključili da to ne liči ni na šta od onoga o čemu su oni imali priliku da razgovaraju. Onda je usledilo pismo tri nacionalna tela odgovorna za obrazovanje ministru prosvete, pa peticija radnika na univerzitetu da se zakoni povuku, pa – ništa.

Iz tela za sastavljanje medijske strategije takođe su izašli predstavnici struke. Kao što su tela za izmenu članova ustava u vezi sa pravosuđem napustili predstavnici udruženja sudija, na primer. I novinari i pravnici kažu isto ono što su rekli prosvetni radnici – njihovi argumenti se ne slušaju i predlozi ne usvajaju. Drugim rečima – vlast radi šta hoće, a tela služe kao paravan da to ne bude očigledno. Kada se sve to ima u vidu, najracionalniji stav u vezi sa promenom postojećeg ustava bio bi da se od promene odustane. Za to se može ponuditi barem nekoliko razloga, od kojih bi svaki bio dovoljan za takvu odluku.

1. Na promenu ustava poziva vlast koja otvoreno ruši principe pravne države i vladavine prava. S jedne strane, ovaj režim krši postojeće pravne norme, dok, s druge strane, donosi zakone koji ne prolaze osnovni test pravednosti. Stoga nijedan novi ustav iza koga bi stala ova vlast ne može biti legitiman.

2. Ustav predstavlja osnovni okvir za zajednički život. Stoga u njegovom sastavljanju i usvajanju mora učestvovati najveći mogući broj građana, kako bi ga svi prihvatili kao nešto